

**İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

DIŞ TİCARETENSTİTÜSÜ

WORKING PAPERSERIES

Tartışma Metinleri

WPS NO/186 /2018-05

**SERBEST TİCARET ANLAŞMALARININTÜRKİYE’NİN DIŞ TİCRETİNE
ETKİLERİ**

Sener AK*

*sener.ak@istanbulticaret.edu.tr İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Uluslararası Ticaret ve AB Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

Özet

Ülkeler; ihracatlarını ve uluslararası ticaretteki paylarını arttırmak için ikili ticaret anlaşmaları yapmaktadırlar. Bu anlaşmaların en yaygın olanı Tercihli Ticaret Anlaşmaları (TTA) ve Serbest Ticaret Anlaşmalarıdır (STA). Bu bağlamda Türkiye'nin de bu güne kadar çeşitli ülkelerle imzaladığı yürürlüğe koyduğu toplam 20 TTA ve STA'sı bulunmaktadır. Bu çalışmamızda bu anlaşmaların dış ticaretimize etkiler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Serbest Ticaret Anlaşmaları, Tercihli Ticaret Anlaşmaları,

Abstract

Countries make trade agreement with eachother for increasing export and international trade rate in the global economy. Best known agreements are FreeTrade Agreement sand Preferential Trade Deals. Turkey has total 20 FTA and PTD with other countries stil to day. We investigate these agreements's impact to our international trade on this study.

KeyWords: FreeTradeAgreements, PreferentialTradeDeals

Giriş

İkinci dünya savaşından sonra artan Dünya ekonomisinde uluslararası ticaretin yoğunlaşması ve bunun sonucunda hızlı Küreselleşme olgusu çerçevesinde ülkeler arasında aşağıdaki ikili ve çok taraflı iktisadi entegrasyonlar büyük ölçüde artmıştır. (ADIGÜZEL M. , 2011)

Taraf ülkeler arasında ki ticarete, taraf olmayanlarla yapılan göre daha düşük ticaret engeli imkanı sağlayan Tercihli Tarife Anlaşmaları(TTA),

Katılımcı ülkeler arasında tarifeleri elemine eden, ancak katılımcı olmayan ülkelere karşı her bir katılımcının kendi tarife programını sürdürdüğü Serbest Ticaret Anlaşmaları(STA),

Üye ülkeler arasında tarifeleri elemine eden ve üye olmayan ülkelere karşı da ortak bir tarife programı (yani ortak dış tarife)oluşturan Gümrük Birlikleri(GB),

Tarifelerin kaldırılması yanında, faktör(mesela emek) hareketlerine yönelik tarife-dışı sınırlamaları da elemine eden Ortak Pazarlar(OP),

Uluslararası ekonomi politikalarının bütünleştirildiği Ekonomik Birlikler(EB),

Ortak para politikaları ve /veya ortak para birimini benimseyen Parasal Birlikler(PB),

Ekonomik birlikler ile parasal birliğin niteliklerini birlikte taşıyan Ekonomik ve Parasal Birlikler(EPB),

Maliye, para istihdam politikaları gibi bütün iktisat politikalarının birliğini ve üye ülkeleri yönetecek ulusal-üstü kurumların teşkilini öngören Tam Ekonomik Bütünleşme (TEB).

Bölgesel ve küresel iktisadi entegrasyonların içerisinde en yaygın olanı ve en çok sayıda gerçekleştirileni entegrasyonun en alt düzeyde olduğu Tercihli Tarife Anlaşmaları ve Serbest Ticaret Anlaşmalarıdır. Türkiye'nin de uluslararası ticarete payının ve ihracatının artması amacıyla 20 ülke ile imzaladığı ve yürürlüğe koyduğu TTA ve STA bulunmaktadır.

Ülkemizin imzaladığı STA'larının amacı, taraflar arasındaki ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi, tüm sektörlerde ticari kısıtlamaların azaltılması, rekabet ortamının yaratılması, yatırımların teşviki, taraf ülkelerin üçüncü ülkelerle ticaret ve işbirliğinin artırılması olduğu görülmektedir.

a. Çalışmanın Konusu

Çalışmamızın araştırma konusu; Türkiye'nin imzalamış olduğu 21 Tercihli Tarife Anlaşmaları ve Serbest Ticaret Anlaşması'nın Türkiye'nin dış ticaretine etkileri incelenmektedir.

b. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmamızda kullanılan veriler TÜİK ve Trademap web sitelerinden alınmıştır. Bu veriler kapsamında ikili ticaret anlaşması yapılan ülke ile anlaşma öncesi ve sonrası dış ticaret hacmimiz belirlenmiş ve bu hacmin ilgili yıldaki Dünya ticaret hacmi içindeki payı hesaplanmıştır. Sonuç olarak ikili anlaşma ile dış ticaretimizin Dünya ticaret hacmi içerisindeki payının ne yönde geliştiği belirlenmiştir.

c. Çalışmanın Araştırma Planı

Çalışmamızın Giriş bölümünden sonra Birinci bölümde Türkiye'nin yürürlükte olan Tercihli Tarife Anlaşmaları ve Serbest Ticaret Anlaşmaları dış ticaret hacmi bağlamında irdelenmiştir.

1. Türkiye'nin İmzalamış Olduğu TTA ve STA'ların Özellikleri, Kapsadıkları Alanlar ve Beklenen Faydalar

Türkiye imzaladığı TTA ve STA'ları ile İhracatın ülke ve madde bazında çeşitlendirilmesi, ilgili ülke ile ticaret hacminin kısa vadede artırılması, AB'nin tercihli rejimler kapsamında uygulamakta olduğu tavizli hadler ile Türkiye'nin uyguladığı Ortak Gümrük Tarifesi hadleri arasındaki farkın neden olabileceği trafik sapmasının önlenmesi, Anlaşma imzalanan ülkenin AB ve diğer üçüncü ülkelerle mevcut anlaşması kapsamında tanıdığı tavizli rejimi Türkiye'ye yansıtmasının temin sayesinde, Türk sanayicisinin bu ülke pazarında eşit rekabet koşullarına sahip olması, Türk sanayicilerinin hammadde ve üretim maliyetlerinin azaltılması, ortak yatırım ve işbirliğinin artırılması, bakımlarından önem taşımaktadır. (AYDIN, 2011)

Anlaşmalar, ana metin ile tamamlayıcı nitelikteki Ek ve Protokollerden oluşmaktadır. Tarım ürünleri ile menşe kurallarına ilişkin düzenlemeler Protokoller, ürün listeleri ise Ekler kapsamında yer almaktadır. Türkiye tarafından imzalanan TTA ve STA'ları, tarafların AB ile mevcut Anlaşmaları çerçevesinde, bir yandan taraflar arasında AB'ye tanınan tavizler karşılıklı olarak yansıtılırken diğer yandan tarafların yükümlülükleri arasında ekonomik bir denge sağlanması dikkate alınmaktadır. TTA ve STA'lar ile esas

itibariyle, DTÖ kuralların uygun olarak taraflar arasında bir serbest ticaret alanı kurulmasını amaçlanmaktadır. Anlaşmalar, sanayi ürünleri ile başlangıç olarak bir bölüm tarım ürünleri ve işlenmiş tarım ürünlerinde sağlanacak karşılıklı pazara giriş kolaylıklarını kapsamaktadır. Diğer tarım ürünleri ve işlenmiş tarım ürünleri ticaretinin ise, Anlaşma hükümleri uyarınca, ileride yapılacak görüşmeler sonucunda serbestleştirilmesi hedeflenmektedir (www.mfa.gov.tr, 2011).

Bu kapsamda, geçiş dönemine dahil edilmeyen sanayi ürünleri gümrük vergileri ve ilgili diğer vergiler Anlaşmaların yürürlüğe girmesiyle kaldırılmakta, geçiş dönemine tabi olan sanayi ürünleri için gümrük vergileri aşamalı olarak indirim takvimine bağlanmaktadır. Anlaşmaların yürürlüğe gireceği tarihten sonra ithalat ve ihracata yeni miktar kısıtlamaları ve mevcut miktar kısıtlamaları ve eş etkili önlemlerin anlaşmanın yürürlüğe girişiyle birlikte veya en geç geçiş dönemi sonunda yürürlükten kaldırılacağı hüküm altına alınmaktadır.

Tarım ve işlenmiş tarım ürünleri için, başlangıçta belli sayıdaki üründe miktar kısıtlaması olmaksızın veya tarife kontenjanları kapsamında karşılıklı pazara giriş kolaylıklarının sağlanması taahhüt etmektedirler. Balıkçılık ürünleri, bazı istisnalar hariç, TTA ve STA'ları kapsamında yer almamıştır. Anlaşmalar ayrıca, korunma önlemleri, iç vergilendirme, genel istisnalar, güvenlik istisnaları, devlet tekelleri, ödemeler, işletmelere ilişkin rekabet kuralları, kamu alımları, fikri, sınai ve ticari mülkiyet hakları, dumping, herhangi bir ürünün ithalatında acil önlem, reeksport ve ciddi kıtlık, ödemeler dengesi güçlükleri gibi alanlarda düzenlemeler içeren genel hükümler taşımaktadır. (www.mfa.gov.tr, 2011)

2. Türkiye'nin Tercihli Tarife Anlaşmaları ve Serbest Ticaret Anlaşmaları

2.1. Türkiye-Arnavutluk Serbest Ticaret Anlaşması

Bu anlaşma 01/05/2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anlaşma mal ticaretinde tarifeler ve tarife dışı engellerin kaldırılması, hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, menşe kuralları, vergilendirme, korunma önlemleri ve ödemelerini içermektedir (ekonomi.gov.tr, 2014).

Tablo 1. Arnavutluk-Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Arnavutluk-Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2007	27.885.100.567.000,00	318.350.000,00	0,0000000114
2008	32.325.374.818.000,00	342.433.000,00	0,0000000106
2009	24.976.835.530.000,00	277.803.000,00	0,0000000111
2010	30.409.180.365.000,00	327.925.000,00	0,0000000108
2017	33.446.137.285.000,00	411.780.000,00	0,0000000123

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Arnavutluk ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde de 2007 yılında 318 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılında 345 milyon dolara yükselmiştir. 10 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmemiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımızda Arnavutluk ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2007 yılında % 0,00000114 iken azalarak 2017 yılında % 0,00000103'e gerilemiştir.

2.2. Türkiye-Bosna-Hersek Serbest Ticaret Anlaşması

Bu anlaşma 03/07/2007 yılında yürürlüğe girmiştir. Anlaşma kapsamı olarak temel vergiler, İthalattaki gümrük vergileri, eş etki vergiler ve mali nitelikli ithalat vergileri, miktar kısıtlamaları ve eş etkili önlemler, tarım politikası, hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, menşei kuralları, genel hükümler ve devlet tekellerini içermektedir. (ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 2. Bosna Hersek -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Bosna Hersek-Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2002	13.025.208.581.000,00	49.581,00	0,0000000381
2003	15.187.350.961.000,00	71.570,00	0,0000000471
2004	18.492.553.088.000,00	111.414,00	0,0000000602
2005	20.949.123.194.000,00	143.616,00	0,0000000686
2017	33.446.137.285.000,00	617.851,00	0,000000185

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Bosna Hersek ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2002 yılında 49 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılında 617 milyon dolara yükselmiştir. 15 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere

baktığımız da Bosna Hersek ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2002 yılında 0,0000000381%iken artarak 2017 yılında 0,000000185% 'e yükselmiştir.

2.3.Türkiye – Fas Serbest Ticaret Anlaşması

Bu antlaşma 07/04/2006 yılında yürürlüğe girmiştir.Anlaşma kapsamı olarak mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması,sağlık ve bitki sağlığı önlemleri,hizmet ticareti,yabancı sermaye yatırımları,iç vergilendirme,anti-damping ve telafi edici önlemler,ödemeler dengesi,kamu alımları,devlet yardımları,fikri mülkiyet hakları,devlet tekellerini içermektedir. (ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 3. Fas -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Fas -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2004	18.492.553.088.000,00	224.280,000	0,00000121
2005	20.949.123.194.000,00	227.593,000	0,00000109
2006	24.216.562.349.000,00	377.474,000	0,00000156
2007	27.885.100.567.000,00	523.134,000	0,00000188
2017	33.446.137.285.000,00	2.584.649.000,000	0,0000772

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Fas ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2004 yılında 224 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılının da 2 milyar 584 milyon 649 bin dolara yükselmiştir. 13 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Fas ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2004 yılında 0,0000000121% iken artarak 2017 yılında 0,0000772%'e yükselmiştir.

2.4.Türkiye – Faroe Adaları Serbest Ticaret Anlaşması

Bu antlaşma 01/10/2017 yılında yürürlüğe girmiştir. Anlaşma kapsamı olarak mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, fikri mülkiyet hakları, şeffaflık, sağlık ve bitki sağlığı önlemleri, teknik mevzuat, menşei kuralları, gümrük işlemleri ve işbirliği, ticaret politikası önlemleri, kurumsal hükümler ve anlaşmazlıkların hallini içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 4. Faroe Adaları -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Faroe Adaları -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin içindeki payı %
2015	32.966.224.286.000,00	191.675,00	0,000000058
2016	32.005.834.873.000,00	350.363,00	0,000000109
2017	33.446.137.285.000,00	399.143,00	0,000000119

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Faroe Adaları ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2015 yılında 191milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılında 399 milyon dolara yükselmiştir. 3 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Faroe Adaları ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2015 yılında 0,000000058%iken artarak 2017 yılında 0,000000119%'e yükselmiştir.

2.5.Türkiye – Filistin Serbest Ticaret Antlaşması

Bu antlaşma 01/06/2005 yılında yürürlüğe girmiştir.Anlaşma kapsamı olarak mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması,sağlık ve bitki sağlığı önlemleri,fikri,sınai ve ticari mülkiyet hakları,menşei kuralları,iç vergilendirme, anti-damping,korunma önlemleri,ödemeler dengesi önlemleri,devlet yardımları, kamu ihaleleri,ekonomik işbirliği ve teknik yardımları içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 5. Filistin -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Filistin -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin içindeki payı %
2004	18.492.553.088.000,00	9.570,22	0,000000518
2005	20.949.123.194.000,00	9.902,12	0,0000000290
2006	24.216.562.349.000,00	21.654,31	0,0000000894
2007	27.885.100.567.000,00	22.008,50	0,0000000789
2017	33.446.137.285.000,00	92.467,00	0,00000276

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Filistin ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2004 yılında 9 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 92 milyon dolara yükselmiştir. 13 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız

da Filistin ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2004 yılında 0,000000518%'iken artarak 2017 yılında 0,00000276%'e yükselmiştir.

2.6.Türkiye - Güney Kore Serbest Ticaret Antlaşması

Bu antlaşma 01/05/2013 yılında yürürlüğe girmiştir. Anlama kapsamına göre mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, menşei kuralları, gümrük ve ticaretin kolaylaştırılması, ticarete teknik engeller. Ticaret politikası önlemleri, Anlaşmazlıkların halli, hizmet ticareti ve yatırım müzakereleri, fikri mülkiyet hakları, rekabet, şeffaflık, ticaret ve sürdürülebilir kalkınma, kurumsal hükümlerini içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 6. Güney Kore -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Güney Kore -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2012	36.886.020.229.000,00	6.188.086.516,00	0,00016776
2013	37.758.839.189.000,00	6.548.368.040,00	0,00017343
2014	37.740.697.470.000,00	8.018.782.328,00	0,00021247
2015	32.966.224.286.000,00	7.626.073.976,00	0,00023133
2017	33.446.137.285.000,00	7.193.583.000,00	0,00021508

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Güney Kore ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2012 yılında 6 milyar dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 7 milyar dolara yükselmiştir. 5 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Güney Kore ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2012 yılında 0,00016776%'iken artarak 2017 yılında 0,00021508%'e yükselmiştir.

2.7.Türkiye – Gürcistan Serbest Ticaret Antlaşması

Bu antlaşma 01/11/2008 yılında yürürlüğe girmiştir. Anlaşma kapsamına göre temel vergiler, ithalattaki gümrük vergileri, eş etkili vergiler ve mali nitelikli ithalat vergileri, miktar kısıtlamaları ve eş etkili önlemler, hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, ticarete teknik engeller, menşei kuralları, genel hükümler, (iç vergilendirme, diğer anlaşmalarla düzenlenen ticaret ilişkileri, yapısal uyum, dumping, koruma önlemleri, menşei kuralları, vs.) fikri mülkiyet hakları, rekabet, devlet tekellerini içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 7. Gürcistan -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Gürcistan -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2007	27.885.100.567.000,00	935.650.348,00	0,00003355
2008	32.325.374.818.000,00	1.522.884.783,00	0,00004711
2009	24.976.835.530.000,00	1.048.463.230,00	0,00004198
2010	30.409.180.365.000,00	1.059.996.387,00	0,00003486
2017	33.446.137.285.000,00	1.425.000.000,00	0,00004261

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Gürcistan ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2007 yılında 935 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 1 milyar 425 milyon dolara yükselmiştir. 10 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Gürcistan ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2007 yılında 0,00003355% iken artarak 2017 yılında 0,00004261%'e yükselmiştir.

2.8.Türkiye – İsrail Serbest Ticaret Antlaşması

Bu antlaşma 01/05/1997 yılında yürürlüğe girmiştir. Antlaşma kapsamına göre Mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, fikri, sınai ve ticari mülkiyet hakları, menşei kuralları, İç vergilendirme, anti-damping, korunma önlemleri, ödemeler dengesi önlemleri, devlet tekelleri kamu alımları, rekabetti içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 8. İsrail -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	İsrail -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2004	18.492.553.088.000,00	2.029.435.000,00	0,0000109
2005	20.949.123.194.000,00	2.271.603.000,00	0,0000108
2006	24.216.562.349.000,00	2.311.307.000,00	0,0000954
2017	33.446.137.285.000,00	4.914.605.000,00	0,000146

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

İsrail ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2004 yılında 2 milyar dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 4 milyar 914 milyon dolara yükselmiştir. 13 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da İsrail ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2004 yılında

0,000000109 %iken artarak 2017 yılında 0,000146%'e yükselmiştir.

2.9.Türkiye – Karadağ Serbest Ticaret Antlaşması

Bu antlaşma 01/03/2010 yılında yürürlüğe girmiştir.Anlaşma kapsamına göre mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması,sağlık ve bitki sağlığı önlemleri,fikri,sınai ve ticari mülkiyet hakları, menşei kuralları, vergilendirme, teşebbüslere ilişkin rekabet kuralları,devlet yardımları korunmaönlemleri,ödemeler dengesi önlemlerini içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 9. Karadağ -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Karadağ -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2009	24.976.835.530.000,00	32.328.906,00	0,000001294
2010	30.409.180.365.000,00	33.393.102,00	0,000001098
2011	36.382.446.374.000,00	41.554.380,00	0,000001142
2012	36.886.020.229.000,00	47.067.036,00	0,000001276
2017	33.446.137.285.000,00	84.383.000,00	0,000002523

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Karadağ ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2009 yılında 32 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 84 milyon dolara yükselmiştir. 8 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Karadağ ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2009 yılında 0,000001294% iken artarak 2017 yılında 0,000002523%'e yükselmiştir.

2.10.Türkiye – Makedonya Serbest Ticaret Anlaşması

Bu antlaşma 01/09/2000 yılında yürürlüğe girmiştir. Anlaşma kapsamına göre mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, fikri, sınai ve ticari mülkiyet hakları, menşei kuralları, vergilendirme, damping, korunma önlemleri ve ödemeleri içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 10. Makedonya -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Makedonya -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2005	20.949.123.194.000,00	214.556.000,00	0,000010242
2006	24.216.562.349.000,00	228.701.000,00	0,000009444
2007	27.885.100.567.000,00	327.563.000,00	0,000011747
2008	32.325.374.818.000,00	325.885.000,00	0,000010081
2017	33.446.137.285.000,00	461.742.000,00	0,000013806

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler

kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Makedonya ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2005 yılında 214 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 461 milyon dolara yükselmiştir. 12 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Makedonya ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2009 yılında 0,000010242% iken artarak 2017 yılında 0,000013806%'e yükselmiştir.

2.11. Türkiye – Malezya Serbest Ticaret Antlaşması

Bu antlaşma 01/08/2015 yılında yürürlüğe girmiştir. Antlaşma kapsamına göre mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, menşe kuralları, gümrük işlemleri ve işbirliği, sağlık ve bitki sağlığı önlemleri, ticarete teknik engeller, ticaret politikası önlemleri, ekonomik ve teknik işbirliği, şeffaflık, anlaşmazlıkların halli ve kurumsal hükümlerini içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 11. Malezya -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Malezya -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2014	37.740.697.470.000,00	1.476.017.000.00	0,0000391
2015	32.966.224.286.000,00	1.696.277.000.00	0,0000514
2016	32.005.834.873.000,00	2.318.519.000.00	0,0000724
2017	33.446.137.285.000,00	3.424.837.000.00	0,000102

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Malezya ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2014 yılında 487 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılında 3 milyar 424 milyon 837 bin dolara yükselmiştir.3 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Malezya ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2014 yılında 0,0000391% iken artarak 2017 yılında 0,000102%'e yükselmiştir.

2.12. Türkiye – Mısır Serbest Ticaret Antlaşması

Bu antlaşma 01/03/2007 yılında yürürlüğe girmiştir. Antlaşma kapsamına göre mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, hizmetler, doğrudan yabancı yatırımlar, iç vergilendirme, kamu alımları, devlet

yardımları, fikri, sınai ve ticari mülkiyet hakları, menşei kulları, ödemeler dengesi önlemleri, anti-damping ve korunma önlemlerini içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 12.Mısır -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Mısır -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2006	24.216.562.349.000,00	1.101.876.890,00	0,0000455
2007	27.885.100.567.000,00	1.555.690.468,00	0,0000558
2008	32.325.374.818.000,00	2.312.687.029,00	0,0000715
2009	24.976.835.530.000,00	3.240.582.122,00	0,0001297
2017	33.446.137.285.000,00	4.357.158.000,00	0,000130

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Mısır ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2006 yılında 1 milyar dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 4 milyar 357 milyon 158 bin dolara yükselmiştir. 10 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Mısır ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2006 yılında 0,0000455% iken artarak 2017 yılında 0,000130%'e yükselmiştir.

2.13.Türkiye – Moldova Serbest Ticaret Antlaşması

Bu antlaşma 01/11/2016 yılında yürürlüğe girmiştir.Anlaşma kapsamına göre mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, menşei kuralları, gümrük işlemleri, sağlık ve bitki sağlığı önlemleri, ticarete teknik engeller, ticaret politikası önlemleri, ekonomik ve teknik işbirliği, anlaşmazlıkların halli ve kurumsal hükümlerini içermektedir. (ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 13. Moldova -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Moldova -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2015	32.966.224.286.000,00	418.533.303,00	0,0000127
2016	32.005.834.873.000,00	410.120.102,00	0,0000128
2017	33.446.137.285.000,00	465.279.083,00	0,0000139

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.org dan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Moldova ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2015 yılında 418 milyon dolar

seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 465 milyon dolara yükselmiştir. 3 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Moldova ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2015 yılında 0,0000127%iken artarak 2017 yılında 0,0000139%'e yükselmiştir.

2.14.Türkiye – Mauritius Serbest Ticaret Anlaşması

Bu antlaşma 01/06/2013 yılında yürürlüğe girmiştir.Anlaşma kapsamına göre gümrük vergileri,miktar kısıtlamaları,eş etkili vergi ve önlemlerin kaldırılması, tarım ürünlerinde taviz değişimi,sağlık ve bitki sağlığı önlemleri,ticarette teknik engeller,fikrisınai ve ticari mülkiyet hakları,menşe kuralları,dahili vergilendirme, dumping,korunma önlemleri ve ödemeler dengesi önlemlerini içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 14. Mauritius -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Mauritius - Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2012	36.886.020.229.000,00	41.716.970,00	0,00000113
2013	37.758.839.189.000,00	48.130.892,00	0,00000127
2014	37.740.697.470.000,00	45.740.941,00	0,00000121
2015	32.966.224.286.000,00	40.967.456,00	0,00000124
2017	33.446.137.285.000,00	68.946.000,00	0,00000206

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Mauritius ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2012 yılında 41 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 68 milyon dolara yükselmiştir. 5 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Mauritius ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2012 yılında 0,00000113% iken artarak 2017 yılında 0,00000206%'e yükselmiştir.

2.15.Türkiye – Sırbistan Serbest Ticaret Anlaşması

Bu antlaşma 01/09/2010 yılında yürürlüğe girmiştir. Anlaşma kapsamına göre mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, sağlık ve bitki sağlığı önlemleri, fikri, sınai ve ticari mülkiyet hakları, menşei kuralları, vergilendirme, teşebbüslere ilişkin rekabet kuralları, devlet yardımları, koruma önlemleri, ödemeler dengesi önlemlerini içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 15. Sırbistan -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Sırbistan -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2009	24.976.835.530.000,00	362.365.376,00	0,0000145
2010	30.409.180.365.000,00	415.638.470,00	0,0000136
2011	36.382.446.374.000,00	567.971.083,00	0,0000156
2012	36.886.020.229.000,00	586.407.203,00	0,0000159
2017	33.446.137.285.000,00	1.132.281.000,00	0,0000338

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Sırbistan ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2009 yılında 362 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 1milyar 132 milyon dolara yükselmiştir. 8 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımızda Sırbistan ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2009 yılında 0,0000145%iken artarak 2017 yılında 0,0000338%'e yükselmiştir.

2.16.Türkiye – Singapur Serbest Ticaret Anlaşması

Bu antlaşma 01/10/2017 yılında yürürlüğe girmiştir.Anlaşma kapsamına göre mal ticareti,menşe kuralları,ticaret politikası önlemleri,sağlık ve bitki sağlığı önlemleri, ticarete teknik engeller,gümrük ve ticaretin kolaylaştırılması fasılları,hizmet ticareti, telekomünikasyon,elektronik ticaret,finansal hizmetler,gerçek kişilerin geçici dolaşımı,yatırım, kamu alımları, rekabet ve ilgili hususlar,fikri mülkiyet,şeffaflık ve anlaşmazlıkların halli mekanizmasını içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 16. Singapur -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Singapur -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2015	32.966.224.286.000,00	797.827.000,00	0,0000242
2017	33.446.137.285.000,00	1.081.091.000,00	0,0000323

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Singapur ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2015 yılında 797 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 781milyon dolara düşmüştür. 2 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmemiştir. STA'nın imzalandığı

tarihlere baktığımız da Singapur ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2015 yılında 0,0000242% iken artarak 2017 yılında 0,0000323%'e yükselmiştir.

2.17.Türkiye – Suriye Serbest Ticaret Anlaşması

Bu antlaşma 01/01/2007 yılında yürürlüğe girmiştir.Anlaşma kapsamına göre mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, fikri sınai ve ticari mülkiyet hakları, menşei kuralları, teknik mevzuat, hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, yapısal uyum, iç vergilendirme, anti-damping ve korunma önlemleri, devlet tekelleri ve devlet yardımları, ödemeler dengesi önlemleri, kamu ihaleleri ve kurumsal hükümlerini içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 17. Suriye -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Suriye -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2005	20.949.123.194.000,00	824.000.000,00	0,0000393
2006	24.216.562.349.000,00	796.667.000,00	0,0000329
2007	27.885.100.567.000,00	1.175.000.000,00	0,0000421
2008	32.325.374.818.000,00	1.754.710.000,00	0,0000542
2017	33.446.137.285.000,00	1.294.000.000,00	0,0000386

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Suriye ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2005 yılında 824 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 1milyar 294 milyon dolara yükselmiştir. 12 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Suriye ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2005 yılında 0,0000393% iken azalarak 2017 yılında 0,0000386% 'e gerilemiştir.

2.18.Türkiye – Şili Serbest Ticaret Antlaşması

Bu antlaşma 01/03/2011 yılında yürürlüğe girmiştir.Anlaşma kapsamına göre mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması,hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, fikri sınai ve ticari mülkiyet hakları,menşe kuralları,vergilendirme,anti-damping,korunma önlemleri,ödemeler dengesi önlemlerini içermektedir(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 18. Şili -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Şili -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2009	24.976.835.530.000,00	237.822.000,00	0,000095
2010	30.409.180.365.000,00	392.931.000,00	0,0000129
2011	36.382.446.374.000,00	604.957.000,00	0,0000166
2012	36.886.020.229.000,00	640.894.000,00	0,0000173
2017	33.446.137.285.000,00	519.895.000,00	0,0000155

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Şili ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2009 yılında 327 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 519 milyon dolara yükselmiştir. 8 yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Şili ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2009 yılında 0,0000952% iken artarak 2017 yılında 0,0000155%'e yükselmiştir.

2.19.Türkiye – Tunus Serbest Ticaret Anlaşması

Bu antlaşma 01/07/2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Anlaşma kapsamına göre mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, iktisadi ve teknik işbirliği, iç vergilendirme, kamu alımları ve rekabet kuralları, devlet tekelleri ve devlet yardımları, fikri sınai ve ticari mülkiyet hakları, menşe kuralları, ödemeler dengesi önlemleri, anti-damping ve korunma önlemlerini içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 19.Tunus -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Tunus -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2004	18.492.553.088.000,00	356.572.000,00	0,0000192
2005	20.949.123.194.000,00	412.158.000,00	0,0000196
2006	24.216.562.349.000,00	474.987.000,00	0,0000196
2007	27.885.100.567.000,00	760.065.000,00	0,0000272
2017	33.446.137.285.000,00	1.121.685.000,00	0,0000335

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.org dan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Tunus ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2004 yılında 356 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılın da 1 milyar 121 milyon dolara yükselmiştir. 13

yıllık bir süreç için önemli bir değişim gerçekleşmiştir. STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Tunus ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2004 yılında 0,0000192% iken artarak 2017 yılında 0,0000335%'e yükselmiştir.

2.20.Türkiye – Ürdün Serbest Ticaret Anlaşması

Bu antlaşma 01/03/2011 yılında yürürlüğe girmiştir.Anlaşma kapsamına göre mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, hayvan ve bitki sağlığı önlemleri, iktisadi ve teknik işbirliği,içvergilelendirme,kamualımları,devlettekelleri,rekabetkurulları,sübvansiyonlar ve diğer iktisadi hükümler, fikri sınai ve ticari mülkiyet hakları, menşei kuralları, ödemeler dengesi önlemleri, anti-damping ve korunma önlemleri, yapısal uyumları içermektedir.(ekonomi.gov.tr, 2014)

Tablo 20.Ürdün -Türkiye Dış Ticareti ve Gelişimi

Yıllar	Dünya Ticaret Hacmi (DTH), Dolar	Ürdün -Türkiye Dış Ticaret Hacmi, Dolar	İki ülke Dış Ticaretinin DTH içindeki payı %
2009	24.976.835.530.000,00	475.706.523,00	0,0000190
2010	30.409.180.365.000,00	613.783.450,00	0,0000202
2011	36.382.446.374.000,00	573.318.566,00	0,0000158
2012	36.886.020.229.000,00	866.977.700,00	0,0000235
2017	33.446.137.285.000,00	795.308.000,00	0,0000237

Kaynak: www.tuik.gov.tr, www.trademap.org ve www.worldbank.orgdan alınan veriler kullanılarak tarafımızca hazırlanmıştır

Ürdün ile yaptığımız STA'nın çerçevesinde 2009 yılında 356 milyon dolar seviyesinde olan dış ticaret hacmimiz 2017 yılının ilk 5 ayı 254 milyon dolar olmuştur.8 yıllık bir süreç olarak baktığımız da inişli çıkışlı bir ticaret grafiğimiz olmuştur..STA'nın imzalandığı tarihlere baktığımız da Tunus ile dış ticaret hacmimizin Dünya Ticaret Hacmi içindeki payı 2009 yılında 0,0000190% iken azalarak 2017 yılının da 0,0000237%'e yükselmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Küreselleşen dünya ekonomisinde ülkeler çeşitli ekonomik entegrasyonlar yoluyla ticaretlerini karşılıklı olarak kolaylaştırıp geliştirmektedirler. Bu bağlamda Türkiye'nin de başta Avrupa Birliği ile gerçekleştirdiği gümrük birliği anlaşması olmak üzere halen yürürlükte olan yirmi ülke ile Tercihli Ticaret ve Serbest Ticaret Anlaşması yapmıştır.

Bu Tercihli Ticaret ve Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türkiye'nin dış ticaret hacmini ne yönde etkilediğinin irdelendiği bu çalışma ile TTA ve STA yapmadan önceki dış ticaret hacminin Dünya Ticaret hacmine oranı ile 2017 yılı için aynı oran hesaplanmış ve artış veya azalış durumu irdelenmiştir. Sonuçlarına göre; ticaret hacimlerinde artış gösteren ülkeler; Singapur, Bosna-Hersek, Fas, Faroe Adaları, Filistin, İsrail, Makedonya, Gürcistan, Güney Kore, Sırbistan, Moldova, Mısır, Şili, Tunus, Karadağ, Mauritius, Malezya, Ürdün olmuştur. TTA veya STA yapılmasına rağmen Dış Ticaret hacmimizin Dünya Ticaret hacmine oranının azaldığı ülkeler; Arnavutluk, Suriye olmuştur.

Sonuç olarak bu çalışmamızda Türkiye'nin 20 ülke ile imzaladığı TTA ve STA'ların Arnavutluk, Suriye dışında dış ticaret hacmimizin ve Dış ticaret hacmimizin Dünya ticaret hacmi içindeki payını arttırdığı belirlenmiştir.

Kaynakça

ADIGÜZEL, M. (2011). Bilgi Toplumu ve Küreselleşme Bağlamında KÜRESEL REKABET ORTAMI.

AYDIN, A. K. (2011). Serbest Ticaret Anlaşmalarının Yeri ve Türkiye'nin Dış Ticaretinin Geliştirilmesindeki Önemi. Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi.

AYDIN, A. K. (2011). Serbest Ticaret Anlaşmalarının Yeri ve Türkiye'nin Dış Ticaretinin Geliştirilmesindeki Önemi. 05 03, 2018 tarihinde <http://www.mfa.gov.tr>:
http://www.mfa.gov.tr/serbest-ticaret-anlasmalarinin-yeri-ve-turkiye_nin-dis-ticaretinin-gelistirilmesindeki-onemi.tr.mfa adresinden alındı

Çağlayan, M. H. (2016). Gümrük Birliği ve Türkiye Ekonomisine Etkisi. Adana.

ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 05, 2018 tarihinde <https://www.ekonomi.gov.tr>:

<https://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/path/Contribution%20Folders/web/D%C4%B1%C5%9F%20%C4%B0li%C5%9Fkiler/Serbest%20Ticaret%20Anla%C5%9Fmalar%C4%B1/Y%C3%BCr%C3%BCrl%C3%BCkte%20Bulunan%20STAlar/ekler/Arnavutluk%20STA%20Bilgi%20Notu.pdf?lve> adresinden alındı

ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 05, 2018 tarihinde <https://www.ekonomi.gov.tr>:

<https://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/path/Contribution%20Folders/web/D%C4%B1%C5%9F%20%C4%B0li%C5%9Fkiler/Serbest%20Ticaret%20Anla%C5%9Fmalar%C4%B1/Y%C3%BCr%C3%BCrl%C3%BCkte%20Bulunan%20STAlar/ekler/Bosna%20Hersek%20STA%20Bilgi%20Notu.pdf?lve> adresinden alındı

ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 05, 2018 tarihinde <https://www.ekonomi.gov.tr>:

<https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK->

[208251&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893819825954111&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_231#!%40%](https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208251&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893819825954111&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_231#!%40%) adresinden alındı

ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 05, 2018 tarihinde <https://www.ekonomi.gov.tr>:

<https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK->

[208253&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893824677828239&_afrWindowMode](https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208253&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893824677828239&_afrWindowMode)

=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_273#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 05, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

[https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-](https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-251973&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893822338030706&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_252#!%40%)

251973&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893822338030706&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_252#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 04 05, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

[https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-](https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208255&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893827162320479&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_294#!%40%)

208255&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893827162320479&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_294#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 05, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

[https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-](https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208280&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893829350351020&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_315#!%40%)

208280&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893829350351020&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_315#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 06, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

[https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-](https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208285&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893831484343200&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_336#!%40%)

208285&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893831484343200&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_336#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 06, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

[https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-](https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208286&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893834612496222&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_357#!%40%)

208286&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893834612496222&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_357#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 03, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208289&parentPage=dis_iliskiler&_afLoop=24893837838420893&_afWindowMode=0&_afWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_378#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 04, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208291&parentPage=dis_iliskiler&_afLoop=24893840336148793&_afWindowMode=0&_afWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_399#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 04, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-210589&parentPage=dis_iliskiler&_afLoop=24893843470999147&_afWindowMode=0&_afWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_420#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 02, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-210589&parentPage=dis_iliskiler&_afLoop=24893843470999147&_afWindowMode=0&_afWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_420#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 06, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-231878&parentPage=dis_iliskiler&_afLoop=24895492483159238&_afWindowMode=0&_afWindowId=mem7y36vi&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_651# adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 05, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208278&parentPage=dis_iliskiler&_afLoop=24893856687644940&_afWindowMode

=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_483#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 01, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:
https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208305&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893859452827828&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_504#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 02, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:
https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-251647&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893861230447943&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_525#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 04, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:
https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208320&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893864384090239&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_546#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 05, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:
https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208301&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893867554668819&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_567#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 06, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:
https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208311&parentPage=dis_iliskiler&_afrLoop=24893871110908952&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_588#!%40% adresinden alındı
ekonomi.gov.tr. (2014). YÜRÜRLÜKTE BULUNAN STA'LAR. 05 06, 2018 tarihinde
<https://www.ekonomi.gov.tr>:

https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/oracle/webcenter/portalapp/pages/content/htmlViewer.jspx?contentId=UCM%23dDocName%3AEK-208315&parentPage=dis_iliskiler&_afLoop=24893875857054108&_afWindowMode=0&_afWindowId=null&_adf.ctrl-state=9kf8jumi_609#!%40% adresinden alındı

www.mfa.gov.tr. (2011). Serbest Ticaret Anlaşmalarının Yeri ve Türkiye'nin Dış Ticaretinin Geliştirilmesindeki Önemi. 05 06, 2018 tarihinde <http://www.mfa.gov.tr>: http://www.mfa.gov.tr/serbest-ticaret-anlasmalarinin-yeri-ve-turkiye_nin-dis-ticaretinin-gelistirilmesindeki-onemi.tr.mfa adresinden alındı